

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes a n-es qui s'ho guany

Parla En Refenjolí. Escoltau i oïren

Sonada

Si, els haurem de sonar ses costelles una mica an aqueys terrolers d'anticlericalistes, més cap-esforats que's dimonis bopets i que no saben com e-hu han de fer per esguerraries totes i durho tot a la biorxa. Son de ses retapadures de Judes, i foris. Per això no'ls-he vendrà gens malament una bona «sonada» demunt ses seues pecadores costellss. ¡Hala idò! ¡lle-nya a s'estern!

I

Embuya fil

Això fou un tal Alfred Calderon demunt *El Ideal* de dissapte, contantnos lo que's republicans «odien». Aquest Calderon era un periodista republicanot, que's morí fa un parey d'anys, Deu l'haja perdonat. Amèn. Era un homo que tenia bon cap, pero desbaratat d'idees, lo qual li feya dir i fer molts de doys i virollades. Es pape-rot republicà de Ciutat li dona es títol de *mestre*. La veritat es que no importa sebre gayre per porer esser *mestre* de republicans espanyols, que en general son uns caps-closos, bobians fins a la quinta essencia, que les poren fer creure qu'ets ases volen i pintarlos St. Cristofol nan, allà on era gigant. Si no fossen així, ¿els-e porien dur es seus *mestres* i caporals enganats com les duen? els-e porien emblanquinar com els emblanquinen fent-los ereure que *la setmana qui vé o es més qui vendrà*, tot lo mes tart, entrarà sens falta sa República?—Idò aquest *Mestre* des republicans, En Calderon, mos fa a sebre qu'ells «no odien sa Relligió». Sí, es sa cansueta que solen fer tots ets inimics de sa Relligió: diuen de boca que no l'«odien», pero ab ses obres diuen una altra cosa; ab ses obres resulta que fan una guerra a mort a totes ses persones i coses de sa Relligió, a tot lo que fassa gens d'olor de Relligió. Ab lo qual no son més qu'uns hipòcrites desvergonyits, que fingeixen respectar i fins estimar sa Relligió, per poreria perseguir millor en totes ses persones i coses relligioses, acuantles de falsificadores i comprometedores de sa mateixa Relligió.—I ¿que no sabeu quina se treu aquest *mestre* des republicans, tan respectuós ab sa verdadera relligió, com se presenta? Ido diu que no hi ha cap *relligió positiva*, de ses que hi ha organissades ab dogmes, culte i sacerdocí, que sia *vertadera*, que tenga per Deu es Deu vertader, «Etern», «Infinit», «Immutable». ¿Ah ido? Així respecten sa Relligió aqueys baladrers de republica-netxos!

Diu també aqueix *mestru-lo* des republicans qu'ells «volen que sa patria pòtestat» «no sia despotisme» i tirania». Això convendria que hu tenguessen en conte sa partida de marits i pares republicans que no deixen anar ses seues dones ni fiys a l'esglesia, ni a confessarse ni a

combregar. Sí, n'hi ha una bona partida de republicanots, qu'es demostren tan partidaris de sa llibertat d'ets altres, de sa dona i d'ets infants, que no les deixan practicar sa relligió catòlica. Si fos una relligió falsa, que fossen moros o jueus o budistes o un llamp forcat, això sí que'ls ho deixarien practicar; pero sa relligió del Bon Jesús, això sí que no. ¡I això que ells devegades p'es seus fins i efectes escandayen que'l Bon Jesús *era republicà!* I aquí, a Mallorca, n'hi ha alguns de republicanots així, que fan aqueixes... *fantasies*. ¡Quins despotas més carronyes! ¡quins tirans més desenfreits! ¡quines bréndoles, Senyor! ¿No es ver que me-reixen penjar!

II

Un «batxiller ab uyeres»

Mos ne surt un dissapte demunt es pape-rot republicà de Ciutat, que's veu que té es cap ben buyt de suc de cervell. Figurai que comensa per dir que *Deu, Zeus* (es nom de Deu en grec), *Jeová* (es nom de Deu en hebreu) no son res *real*, sino «combinacions de sílabes», lo que avuy se diu «Fatalidat», que no es més qu'un nom qu'espressa una cosa que no existeix realment. ¡Ara figuravos ab aquesta camepada que ha pegada aquest republicanot, com deuen estar es pobres genoyes seus? Es segur que, si no s'hi posa un bon pegat, no caminará a sen endret pus.—Després se gira a França, aont fa coranta anys que hi ha república, i la tracta de «barbatxa», «petulant i superbiós», que «no sap viure», qu'«ha perdut es sentit de sa vida», que sa seua «moral es falsa» i «falsa» sa «seua historia», que «viu de mentides», que «no sap es comensament ni s'acabatay» de ses coses. Tot això etziba un republicà a una República com sa de França, que's té pe'sa *Mestra* i sa Caporal de totes. I llavò se queixarán es republicans que no'ls-e creguem com mos diuen que, si entrava sa República, totes ses coses anirien bé. A França fa coranta que tenen sa República, i aqueix «batxiller ab uyeres» en diu aquella partida d'horrors. ¡Fiavosne des profetexos republicanetxos!

III

¿Que no era un homo aqueix corneta de Vitoria que fusellaren s'altre dia?

Sí, s'altre setmana formaren consej de guerra a un corneta de Vitoria qu'havia feta una mort, i el sentenciaren a que'l fusellassen, i el fusellaren com dos i dos fan quatre, sense que negú's bategás per demanar s'indult, sensa que's republicans de cap pelatge ni es meteix Lerroux piulassen ni fessen sa més petita amenassa de moure cap rebumbori si sa Justicia enviava aqueix corneta a l'altre mon. Pero ¿no juraren i perjuren es republicans, a mitján janer, ab motiu d'allo de Cullera, que no permetrien pus may que s'aplicás s'última pena a negú? ¿Com, ido, ara

l'han deixada aplicar an aqueix corneta, sensa donar cap passa per salvarlo? ¿Que no era un germá nostro aqueix corneta? ¿que no era un homo? Ah sí! homo ja hu era; pero no era *republicà*. Per això es republicans l'han deixat fusellar es més tranquils i descansats del mon.—Així son inimics de sa pena de mort es republicans. Si es un des seus qu'han de fusellar, diuen que sa *pena de mort* es sa major de ses barbaritats i amenassen que s'alsará si s'aplica tal pena. Ara si es condemnat a mort no es republicà, no'ls alsa gens es ventrey si'l penjen, si'l fusellen o si li tayen es cap i es coll. ¡Ah grans farsants! ¡quant e-hu sou!

IV

Mentides a té qui té

Segueix etzibantne s' *Obrer Balear* contra's Clero, suposantlo completament enfangat dins es vici impur durant es sigle VII. I ab que se funda per sostenir una tal cosa? Retreu es cánons de certs Concilis que fiblaven es que no feyen bona. I ¿qui era que'ls-e fiblava, més

que's Clero meteix? ¿Qui feyen aquells Concilis més que's Bisbes? De manera que, si entre's Ministres sagrats e-hi havia cabres coixes i qualche eueya ronyosa, prou esment tenia es meteix Clero, l'Esglesia, de desxondirles ab bones singlades. I, sobre tot, aquells abusos no sortien des Catolicisme ni de l'Esglesia, sino des paganisme, de sa corrupció qu' En Barrufet ab sos seus enginys i embuys aficava entre's cristians. Sí, eren En Barrufet i sa bístia humana, cuantre els quals vengué el Bon Jesús an el mon i hi fundá i hi sostén l'Esglesia, que, assistida de l'Esperit Sant, lluyta i ha lluytat des que'l Bon Jesús la fundá, i lluytará fins a la fi del mon contra tots es banyons i rels d'En Barrufet i de sa bístia humana, pares des socialistes, anarquistes i republicanetxos.

S' *Obrer Balear*, ple de veri i de mala fe, desfigura i fasetja casi tots es cánons des Concilis que retreu, per fer es pa més negre, calumniant desenfreidament es Clero des sigle VII. Com avuy no tenim espay, no'n donam més pedres menudes de tals falsificacions i calumnies.

DE TOTES ERBES

Més ventays an En Juan Monserrat de Lluch-major.

No res, per que no se queix, donem n'hi uns quants per espasarmos ses ganes que'n tenim i per que s'hi devertesca. Es allò de: *Mestre Piris té un bou, i el fa jeure a sa serena, i n'hi dona pe' s'esquena, i tant si'n vol com si no'n vol.*

Seguiguem, idò, es tay des *Comte d'Espanya*, això es, acabem de recordar ses *glories* des lliberals del any 1820 fins a 1823, que mogueren després tant d'esquer, com el Comte d'Espanya els espolsa sa murta tan granat, essent Capitá General de Catalunya.

22

S'acaba sa relació de ses *glories* des lliberals, ab lo que's veu que aqueys no porien «tirar sa primera pedra» an es Comte d'Espanya.

Mentres tant, en feya de ses seues devers Barcelona i a altres bandes de Catalunya es tristement célebre Rotten, que «organissá an aquella ciutat contra els homos de bé, diu D. Vicens Lafuente (*Hist. de las Soc. Secr. T. I. p. 410*), es sistema que's segueix; contra's bandetjats i secrestadors d'Andalucía. Enviava es presos a Tarragona o a qualsevol altra banda; i p'es camí sa guardia que'ls-e se'n menava, que ja era triada aposta, els assassinava a bayonetades, i llavò deyen qu'era qu'havien provat de fogir. Es presos els aficaven dins una *tartana*, qu'arribá a esser famosa, anomenant-la *la tartana d'En Rotten*, encara que no era d'aquest, sino des *comuners* més ferotges de Barcelona. Ja's sabia que's qui pujava an aquella tartana, era per entrar a la eternidat. Així assassinaren el venerable Bisbe de Vich, Fr. Ramon Strauch dia 16 d'abril de 1823. Lo meteix haurien assassinat el Bisbe de Lleyda, si no fos estat per alguns lliberals anies d'ell, que re-partiren dobles de vint a l'uf entre es facinerosos guardies que'l se'n

havian de menar, i el deixaren fer malalt dins sa presó, com estava.

Allà ont assessinaren el Bisbe de Vich i es llec que l'acompanyava, va esser devora un redol de mates devers Villarana. Ja abans, dia 17 de novembre de 1823, En Rotten havia fets assassinar vint i quatre *veins de Manresa*, per impugnes des masons d'aqueixa ciutat i des *comuners* de Barcelona, que xalaven an tals matances». Les posaren es fals testimoni de que *conspiraven*. Eren vint i cinc es destinats a tal sacrifici p'es Deus lliberals: es canonge Tallada de 63 anys, un Dr. Font i Ribot, un jesuita P. Origaitia de 80 anys (de primera per una *conspiració*), dos freres carmelites, set caputxins i uns quants comerciants i menestrals, coneguts tots per homos de bé i pobres, entre ells e-hi havia es Bal'le segon, D. Ignaci Font, persona piadosissima, que may s'era posat en política, i tenia cinc fies. Li feren cercar es bagatges per durse'n es presos i ell se'n hagué d'anar ab ells. A Manresa tothom e-hu veyá que'ls-e se'n duyen per matarlos p'es camí. Efectivament, com foren a una colzada des camí, que's deya *dels tres roures*, feren devallar aquells vint i cinc presos i ja foren partits a assassinarlos a tirs i a bayonetades. Sols n'escapá un, un tal Francesc Camps, que's tirá daltabaix d'un fondal, sensa que li arribás cap bala de ses moltes que li desapararen. Sols aquest e-hu pogué contar. Aquells vint i quatre cadavers estigueren allà meteix tres dies sensa enterrar. Aqueixes fantasies sabien fer es qui després tractaren de tigre es Comte d'Espanya.

Es lliberals de la Corunya no's demostraren gayre més compassius qu' En Rotten. Sitiats an aquella ciutat p'es reyalistes i s'exercit francés, enviat per tomar sa Constitució, es qui comandava allà dins, es brigadier D. Pere Mendez Vigo, *comu-*

ner furios, dia 22 de juliol (1823), fa agafar 51 presos que hi havia entre sa presó pública i es *Castell de St. Antoni*, uns per delictes *politics*, altres per delictes *comuns*; les acaramullen dins una barca, les fermen ben estrets de dos en dos, sa barca fa vela mar endins; i, com foren unes tres llegos lluny, una partida de soldats que hi havia fets anar En Mendez Vigo, se posen a tirar a la mar a bayonetades; aquells presos, fins que n'hi hagué cap dins sa barca. I es mariners dins un bot esclafaven ab sos remes es caps d'aquells malenats que veyen surar. Tots, naturalment, moriren, i la mar se cuydà de treure a sa vorera aquells 51 cadàvers, tot destrossats de cops de remes i ponyides de bayoneta. D'aqueys **cinquanta un morts** només e-hi havia **vuyt criminals ordinaris**; ets altres **coranta tres** eren **realistes** presos per **conspiradors** o **alsats ab armes**.—A la Corunya era pública veu que's masons i **comuners** exigiren an En Mendez Vigo aquells assassinats horribilissims.

Des Castell de St. Sebastià també tregueren es liberals una partida de presos reyalistes, que aufegaren i tiraren a la mar; pero aquesta no va treure a sa vorera es cadàvers, i no's pogué sebre quants foren ets assassinats.—A Alacantes liberals feren embarcar **viñt i quatre frares** ab orde an es patró de tirarlos tots a la mar com serien endins; pero es patró no tengué pit per cumplir tals ordres, i desembarcà aquells malenats devers Murcia.—A Cartagena també n'embarcaren un estol de reyalistes ab s'escusa de enviarlos a Mallorca; pero ells varen comprendre qu'era per tirarlos a la mar, i tengueren tranc per desfermar-se, i fermar es qui's se'n menaven per matarlos, i desembarcaren devers Valencia.—A Orense degollaren igualment es liberals es presos reyalistes, i es liberal Soroa devers Guipuzcoa també en vessà de sanc a voler.—A Barcelona, a Murcia, a Saragossa, a Granada i a Valencia se guardaven de vegades certes formalitats, no gayre, per assassinar es *seveils*, això es, es no-liberals, i en llevaren des mitx una mala fi. A Granada arribaren a no treginarlos a sa presó: abans d'arribarlos hi, ja'ls enviaven a veure St. Pere.—En Torrijos, es famós cap-pare liberal, a Victoria i a Pamplona deixa cometre a sa seua tropa una bona partida d'assassinats per l'estil. Un altre cap-pare liberal, es Coronell Gonzalez, va fer passar a fil d'espasa 300 reyalistes que s'eren rendits. S'altre caporal liberalenc, es famós *Empecinado* (D. Juan Martin) entrà ab sa seua tropa a Cáceres, i assassinà tothom que li vengué devant, sensa respectar nins ni veys.—Dia 20 de matx des meteix any 1823 es soldats *liberals*, baix des major D. Bartomeu Amor, a Madrid, se tiraren demunt una multitud de poble qu'era sortida de la vila coronada a esperar es reyalistes que's creyen qu'entrarien dins Madrid. Aquella gent beraven i trescaven per aquells contorns, quant sa tropa liberal s'hi tira demunt i entre homes i dones en mataren més de **do-cent** i en malferiren altres tants, sensa qu'aquelles víctimes duguessen armes ni haguessen oposada cap resistència.

En Riego dia 17 d'agost (1823) arribà de Cadiz a Màlaga; se fa entregar es mando, que'l tenia es General Zayas; fa embarcar tots es frares de St. Domingo, St. Francesc i St. Pere d'Alcántara dins una fragata; també hi embarca En Zayas, dos Generals més, dos canonges i altra gent. Dia 23 d'agost aplega tota sa plata de la Seu, parroquies i convents de Malaga i envia gent a fer lo meteix a ses esglésies des pobles veynats. Dia 26 d'

agost no deixa entrar ni sortir negú a Màlaga; imposa an es comerciants i demés veïns de la Ciutat un contribució de dos milions de reys; posa pres s'Ajuntament fins qu'haja feta efectiva tal contribució, i també totes ses persones polents que no pagassen a l'acte de 5.000 fins a 20.000 pessetes, que les senyala a pagar. Aquest meteix dia fa treure d'aquella fregata un capellà, un cirugià i un escrivà, i de sa presó altres quatre malenats, els-e se'n duen tots set p'es camí de Velez, i, sense deixarlos temps de confessarse ni formarlos eausa, els assassinen. Lo endemà a mitja nit fa agafar En Riego tots es frares caputxins i los embarca an aquella meteixa fregata. Dia 1 de setembre embraga una partida de naus; e-hi aïca sa tropa inútil ab molts d'equipatges i devuyt caixes de plata i or de ses esglésies i una bona cantitat de comestibles que va prendre a diferents botigues sensa pagar; i s'espitxa ab tot allò cap a Cartagena. Aquell meteix dia es francesos entren a Màlaga. Aquelles barques n'hi hagué que per falta de vent no pogueren allunyar-se gayre, i ses Autoritats reyalistes de Màlaga foren a temps a aturane i recobrarne dotze, una d'elles, sa que se'n duya sa plata de ses esglésies; sa que se'n duya es caputxins arriba a Cartagena i hi faltà ben poc per morir assassinats aquells frares a mans des liberals jacobins de Cartagena. Aquestes noticies son tres de *Calendario de Málaga* de 1827, de D. Francesc Martinez de Aguilar, que posa D. Vicens Lafuente dins la seua obra citada, T. III, p. 654 i 655.

Tornat a terra En Riego, es general Loberdo l'invest pero ell li estreny cap a cercar es general liberal Ballesteros per fer cara entre tots dos a Loberdo; En Ballesteros diu que sí, pero En Riego ab polissonada el posa pres, i li pren ses tropes. A-les-hores un altre general, En Balanzat, ataca En Riego, que futx ab 2500 soldats, i arriba a Jaen; volia saquejar la ciutat pero hi compareix un esquadró de Francesos, i En Riego, veyentse abandonat de casi tothom, e-hu dona a ses comes ab tres subjectes, i cau en mans des reyalistes de Arquillos, que dia 15 de setembre el menaren a la Carolina i dia 7 de novembre el penjaren a Madrid, qu'era lo que se tenia guanyat.

Vetassí en resum lo que feren es liberals desde dia 7 de mars de 1820 que pujaren fins dia 30 de setembre de 1823 que caygueren. Una gent així que no havia fet més que robar, maltractar, oprimir i assassinar per espay de tres anys, ¿tenien cap dret d'alsar la veu contra's Comte d'Espanya, tractantlo de cruel, de sanguinari, de tigre, allà ont el Sr. Comte no feya més qu'aplicar la llei an es culpables, an es que juridicament resultaven criminals, segons totes ses formalitats de judici que ses lleys establien? Si, aquells liberals, lladres, botxins, assassins, foren es qui feren passar a s'historia es Comte d'Espanya com un mostro de crueldat! Si eren tan *humanitaris* com volen suposar, ¿com es que no alsaren may la veu contra En Mina ni contra En Rotten, ni contra En Mendez Vigo, ni contra es coronell Gonzalez, ni contra En Riego i demés assassins de reyalistes d'aquell temps? Ah! es qu'eren des seus, i per això havien de tenir cera del *Corpus*. I ¿per que es reyalistes no publicaren prou totes aqueixes crueldats des liberals? ¿per que no les digueren i no les tornaren dir de paraula i demunt periodics i llibres fins a fer atmosfera?

Ah! es que reyalistes i tradicionallistes sempre han petit desgraciadament un poc de beneys i de bobians. Per això Espanya está així com está.

«N'Aloy» de Manacor, campana del «Sant-Cristo»

Fins que's desitx de córrer per envan no feu cas de dexar a derrera sa fe relligiosa, eren molt bons de contar es feel qui dexaven de baxar es cap, com a senyal de reverencia, sempre que sentien tocar sa campana major de la Parroquia.—Les seues batayades recordaven a totes hores qu'aquella barca perduda l'havia dexada un dia, per via de promesa, juntament ab sa veneranda figure del *Sant-Cristo*, an es nostro *Port* de salvació: i per aquell motiu tan fundat era considerada com una relliquia preciosa, que donava es so de sa nostra redenció.

De bades hem intentat afinar totes ses modificacions que's pas des temps i es pes de sa feyna haurien fet sufrir a sa primitiva *campana del Sant-Cristo*; perque no es fàcil que durás, sense haver-la d'adobar, desde l'any 1260 fins a 1641, que la trobam posada en mans de mestre, per primera vegada.

Mos diuen es *Llibres de determinacions des Concey* de la vila que dia 6 de Jener de 1641 s'acordà fer nova sa campana coneguda per *N'Aloy*; que dia 28 des mateix més se resolgué suplicar an el *Reverent Comú* (es Clero) s'ajuda de pagament; i que dia 24 de mars es Jurats quedaren encarregats de cercar personal apte per posarla ab sa possible seguretat an es seu lloc, quant arribás es cas de ferhó.

Consta també, que's courer de la Ciutat, mestre Rafel Jener, refongué *N'Aloy*, i d'això li donaren 100 lliures totduna i més tart una cantitat més grossa; que costà 4 sous es durla desde's *Bastió des Moll* fins a sa *Porta de Sant Antoni*, i una lliure s'arribaria desde ses *Enramades* fins a Manacor; i que li posaren un batay nou, perque es vey no li venia bé.

N'Aloy reconstituída va esser consagrada solemnement ab so nom de *Maria Jaume* i sa concessió de *100 dies de perdó*; i la pujaren an es campanar es fuster Honofre Romaguera i En Pera Muntaner, picapedrer, ajudats des seus companys; i els-e donaren per tal feyna 12 lliures.

An es *Llibre* corresponent des *Clavariat* d'aquesta *Universitat* quedà assentat que es conte de sa fundició román degudament satisfet, per medi d'un document que literalment diu així:—«De part y manament dels honorables Joan Jaume, Joan Michel Tous, Antoni Jordá y Pera Llull, Jurats lo corrent any en Manacor, diem al honorable Pere Blanquer, Clavari, que dels diners comuns té en son poder, doni y pagui a mestre Rafel Jener, courer de la Ciutat, cent norante una lliura, quatorze sous y quatre diners, diem 191 lliura 14 sous 4 diners y son—186 lliures 19 sous 4 diners a cumpliment del fer la campana, conforme testament nos dexaren los olim Jurats, y—4 lliures 15 sous—per una floriga feta per dita campana en temps de nostra *Juradía*: que les dos partides prenen suma de les sobredites cent norante una lliura quatorze sous y quatre diners; y fet dit pagament nos reservarem la present per nostra cautella.—Fet als 4 de Sbre. de 1641.—Diem 191 lliura 14 sous 4 diners».

N'Aloy que tenim avuy, fa ja més de 68 anys que crida es manacorins an es camí qu'hem de seguir per no perdremos.

Té tal campana 1'00 metre d'altaria i 1'21 d'amplaria máxima, testimoniant es baxos rellaus que l'adornen, tota sa respectabilitat de qu'es merexedora.—Se veuen en primer terme una Creu molt grossa ab ses Cinc-Llagues, i an seus costats ses imponents figures de la Immaculada i de Sant Marc. En lloc manco preferent du s'inscripció qui diu:—«*Ex legato pío Rectoris Bordoy et elemosinis piorum Anno MDCCCLIII. —Salvator Barnola me fecit.*»

Autorisada *N'Aloy* ab so sagell des martiri del Crucificat, de sa pureza de la Verge-Maria i de sa veritat d'un Evangelista, la va fabricar sa má d'un molt acreditat campaner; i es llayt consegüent

se pogué pagar de ses llimosnes des feels i sa dexa piadosa des memorable sacerdot Mn. Miquel Bordoy, an-e qui males voluntats feren abandonar sa paternal direcció de sa nostra Parroquia, per trobar fora de Mallorca una má criminal, que l'assassinà dia 20 de Maig de 1834.

Essentse rompuda sa més grossa de ses campanes que teniem, la va fer refondre Mn. Llorens Pascual, que governava la Parroquia, en calidat d'Econom, aydantli el Magnífic Senyor D. Pere Juan Bosch com a Bal'le des poble.—Dia 24 de Juny de l'any 1843 acordaren i firmaren ab so courer catalá mestre Salvador Barnola un contracte per fer aquella operació.

Arregladament a lo convengut, es fabricant havia de rebre a Muro es trossos de sa campana escardada, per porer aprofitarlos en sa buidada d'una altra, i entregar an es mateix lloc aquesta, dins es precís terme d'un més; no poguent reclamar perjudicis de cap casta si eren menester successives fundicions, per no haver resultat bastant satisfactoria sa primera.—Foren senyalades 10 lliures 10 sous, per quintar, com a preu de sa campana nova; i ses diferencies de pes entr'ella i sa veyra, les s'havien de refer ses parts, a raó de 20 sous sa lliura fins a mitx quintar, i a 4 sous si passaven.

Dia 10 d'Agost quedà llesta i sortí bona *N'Aloy* comanada; feya 24 quintars i 3 lliures. Es trebay i s'aument de material hagué de valer 390 lliures de sa nostra terra.

Dia 13 immediat, el senyor D. Rafel Tomás Rosselló i l'Honor Martí Munar, cediren es seus pareys per anarla a dur de Muro a Manacor, i no dic res des reclaus i sobams que trobaren ab sa mala petja que hi havia p'es camins de llavó.

Finalment, dia 27 la consagrà l'Ilm. Senyor D. Carles Laborda, Bisbe de Palencia, concedint 40 dies d'indulgencia a tots aquells qui devotament resassen un *Credo* an el *Sant-Cristo* mentres tocás aquella campana; i altres 40 dies an es de sa matexa manera diguessen 3 *Ave Marias* en honor de la Immaculada Concepció.

¡Qu'eren d'avengudes ses mostres de reverencia des nostros veyets! No mos ne riguem may d'elles! ¡*Sant-Cristo* de Manacor, perdonau aquells que no fan honor a sa veu santa de sa vostra campana!

JUAN D'ALLÀ-BAIX.

N'Elieoretà

(segueix)

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que N'Elieoretà i Na Trec-a-trec guardaren ben guardat es cuset com una noueta ab un pelet d'or i un pelet de plata, un pelet d'or i un pelet de plata, i que sempre que s'espolsava, deixava anar des seu cuset un ruixadell de perles i diamants i perles i diamants. I el tengueren tant estojat, que, fora d'En Bernadet, a negú nat del mon el deixaren veure.

I lo bo va esser s'enginy de Na Biatriu i Na Bet per criar es seus cussons! A la fi en pogueren surar dos: dos quissions ervissenes, comes llargues, primetxols de sa caixa des cos, ab ses ombres mortes, que només eren bons per llevar concert des vent, i res los feya profit, perque hi pegaven massa fort, i llavó anaven desbarats de ventre, i li amollaven aont-se-vuya, devant tota la Cort si a má venia, i tothom ¿cosses an aquells brutanxos de quissonots! i es criats i criades de ca'l Rey que no les porien veure ni pintats perque tot los ho soyaven i sempre havien d'estar ab sa grenera i ab so sarriv ab sa má. Ja vos assegur que'ls-e ne tiraven de flamps i pestes! i, en poderlos arribar, els-e divertien fort ab so màneec de sa grenera o ab qualque venable o verdanc que poguessen haver.

Sobre tot, ell arribà es dia de sa proesa, i el Rey aplega tota la Cort, i crida ses tres revel'eras: N'Elieoretà, Na Biatriu i Na Bet, per que li presentin es cussos que han criats, a veure quin es més agut i plasant.

Na Biatriu i Na Bet s'atropellaren tant, per que N'Elieoneta no'ls-e guanyás a res i per deixar-la darrera, qu'arribaren primer cada una ab so seu quissonot deuant el Rey i la Cort. Pero ¡vaja quina passada que va esser! Aquells quissonots havien pegat fort a sa fava-parada es dia abans, i anavan desbaratats de ventre una cosa d'horror; li amollaven seguit seguit. I, com foren davant el Rey i la Cort, en lloc d'estancarse gens gens, ses descàrregues i xeremiades eren més espesses i més ferrestes.

Bo es de veure lo qu'havia de succeir: tota la Cort se tapá es nas i decantá la vista per no sentir aquella pudorassa i per no veure tal brutetat desenfreida, i el Rey que cridá, més cremat qu'un diner de mistos:

—¡Sortiume d'aquí dins, grans brutanxes! ¡Votros i es quissonos i es quissonos i votros!

I aquelles mopies no tengueren altre remey que buydar, menantse'n pe'sa coa i rossegant aquelles enderies de quissonots, que com qu'haguessen perdut es franc de caminar ab so rebumbori que duyen dins sa butza; i tothom ¡cosses! i ells ¡juns bons grinyols! que entraven dins es cervell, i no hi havia qui s'hi ois; i tant Na Biatriu i Na Bet com tota s'altra gent, que no s'aturaven de dir:

—¡Mal llamp es cans!

Ab això zas! se presenta N'Elieoneta ab so cuset com una noueta, ab un pelet d'or i un de plata i un pelet d'or i un de plats, fent *nyep! nyep!* a tothom que'l se mirava, i cada instant que s'espolsava i zas! un bon ruixadell de perles i diamants, que pegaven pe'sa cara de sa gent, i ets al-lots i sa gent gran i tot ¡bones grapedes p'en terra! per pellucar aquell bé de Deu qu'aquell animaló deixava anar des seu cos.

N'Elieoneta el duya demunt es call de sa má, i no s'atura fins qu'es davant el Rey i tota la Cort.

El Rey i tota la Cort i tota s'altra gent que hi havia, romangueren ab un peu alt, com veren aquella bellesa de cuset. Tothom va rompre ab mans-belletes, cridant:

—¡Aquesta ha gonyada s'acció! ¡aquesta l'ha gonyada! ¡Vaja si l'ha gonyada!

—Si qu'es ver! diu el Rey. ¡L'ha gonyada! ¡Lo qu'es seu, donar-lehi! Ara només falta una proesa. Si'n surt tan lluida com de ses dues primeres, no hi haurá ve! sa corona serà seua! vuy dir de mon foy Bernat i d'ella!

—Quina llástima! deya tothom, ¡justament haver de tenir sa *Cara d'ase!* ¡O si un le hi pogués llevar ab una grapada!

Des cap de tres dies el Rey crida N'Elieoneta, Na Biatriu i Na Bet, i les diu:

—Bono! ja només vos falta una proesa. Sa qui la gonyará, aquesta serà sa venturosa, s'*Hereua de la Corona!* Aquesta darrera acció ha d'esser que dins tres mesos m'heu de presentar una llocada. Sa qui la me presentarà més avenguda i condreta, d'aquella serà s'acció. ¡A veure, idò, quina e-hi demostrará més suc de cervell! I ara ja poreu esser partides i rompítzar a les totes!

Na Biatriu i Na Bet, com sentiren aquelles comandacions del Rey, romangueren esteferil-lades, com un qui no sap per on prendre ni com desferse des trunfos, i no s'aturaven de dir:

—Pero bé! ¿i aont té's cap el Rey? ¿aont s'es vist may a unes al-lotes com noltros sortirmos ab aquestes coses? ¡Ve-yès qui hu ha vist may que *nores-esperen-esser* del Rey hajen de demostrar sa seua abilitat presentant una pessa de roba feta d'elles i llavò un cuset i ara una llocada? ¿Aont treu cap tot això? Pareix mentida qu'el Rey haja tengudes aqueixes sortides!

I se'n anaren a ses seues cambres remugant remugant, i hu contaren tot fil per randa an En Pere i an En Juan, que les digueren ben claret:

—¡Ara hem de veure si vos deixareu safalcar d'aqueixa poca vergonya de *Cara d'ase!* ¡Votros feys s'orbelt! ¡paupau, paupau! I, com vé s'estrènyer, vos treu sa carn de s'olla, i vos afona, pero ben afonades!

Mentres tant qu'En Pere i En Juan els-e sermonaven d'aquella manera, N'Elieoneta tirava junta ab Na Trec-a-trec per veure com se'n havien de desfer d'aquells trunfos de sa darrera proesa, fins que Na Trec-a-trec s'esclama:

—Sobre tot, senyoreta, jo hu tendria ben bo d'arretglar! ¡Ja le hi he dit tot d'una!

—¿Vol dir, diu N'Elieoneta, tornaries a mon pare a demanarli una d'aquelles llocades de dins es seu jardí, que, com jo era menuda, e-hi jugava?

—¡I aviat que m'hi presentaria a son pare, mi senyora! I ab sos meus enginyes, li sauparia una d'aquelles llocades, i ¡cap aquí manca gent ab sa llocadeta! ¡I estiga segura que no mos banparien es nas de saliva aqueixes dues blayes de Na Biatriu i Na Bet es dia de sa proesa que mos falta!

—Mira, idò, diu N'Elieoneta, ja pots esser partida cap a ca-mon pare ¡veyam si'el ginyes a donarnos una d'aquelles llocades!

—¡Així com el vatx ginyar de sa tela i des cuset, el ginyaré, si Deu ho vol, de sa llocada! diu Na Trec-a-trec.

I encara no va haver acabat de dir això, com ja pren es vol, i ¡de d'allà! com cent mil llamps cap a sa torre des Vey-Orquès.

Amb un instant e-hi va esser, i no vos dic res s'alguer que mogueren, com la varen veure, totes aquelles coses de sa saleta, sa cambreta, sa cunyeta i es rebostet! I totes aferrades per Na Trec-a-trec! ¡I venguen besades i més besades! I totes ¡hala a demanarli de la senyoreta Elieoneta si estava boneta i xerevel-la, si ja era casada ab En Bernadet, si provava ab sa sogra y ses cunyades....

—¡Uey! ¡uey! deya Na Trec-a-trec. ¡No vos atropelleu tant per amor de Deu, grans guixes! Mi senyora, gracies a Deu, está ben bona i ben sana més qu'un gra d'ay; pero encara es fadrina. Ara ja no més li manca gonyar una proesa. Si la guanya, com ha gonyades ses altres, ella i En Bernadet serán ets *Hereus de la Corona*; se casarán, i serán reys a l'acte.

—¡Amèn que guany sa proesa que li falta! cridaren totes ses coses de sa saleta, sa cambreta, sa cunyeta i es rebostet. ¡Amèn! ¡amèn! ¡amèn!

—¡Fora pus *amens!* diu Na Trec-a-trec, que just ab *amens* no avensariem cap passa. Sa questió es que, per sostreure an es Vey-Orquès sa cosa que mi senyora necessita per gonyar s'acció que li falta, s'es mester fer un bon brou p'es Vey ja veure si'l ginyam a donarnos aquella cosa!

—¿Brou de gallina véya? cridaren totes aquelles coses.

—Sols que m'hájeu entesa! respòn Na Trec-a-trec.

—¿Que voleu, diuen ets estenayons penjats demunt es fogons alts, que jo, com ses altres vegades, vos vaja a agafar sa gallina?

—¡Ja hi hauries d'esser! Diu Na Trec-a-trec.

I ets estenayons ja's son despenjats de dalt es fogons alts, i ja han presa sa fua cap an es corral de ses gallines des Vey-Orquès, i allà ¡mira qui mira quina era sa gallina més véya i de més bones carns! A la fi en guipa una que li sembla sa millor, i zas! ja l'ha enganxada per una cuixa, i ¡per amunt per amunt! i de d'allà cap a sa torre! I aquella gallineta ¡quec! ¡quec! ¡quec! com veya que la se'n dupen a l'ayre d'aquella manera, sense haverli dit primer: *Ase ni bestia*, ni haverli demanat si se n'hi volia anar.

I la pobreta, aviat va haver fet *cuec!* tot d'una que va esser dalt sa torre, per que Na Trec-a-trec ja li hagué torsut es coll, i totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cunyeta i es rebostet ja hi estigueren afuades; i allà una li llevava una ploma i s'altra una altra; i ab un sant-i-amèn sa gallineta ja estigué plomada i esmocada i dins s'olla ab una bona focateria devall, i allà cou qui cou.

Na Trec-a-trec la fa coure ab tota sa ciencia del mon; i, com va veure que's brou estava a punt, i qu'era un brou qui

parlava i que ets àngels e-hi cantaven, lleva s'olla des foc, que feya *glec glec* des bull que duya; la deixa refredar una mica, i per burla-se'n a Ca's Vey-Orquès comensa a embolicarse sa cadenota; i totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta i es rebostet, que li deyen.

—¡Hala Trec-a-trec! ¡veyam si hu farás de tot per ginyar es Vey-Orquès a que't don lo que s'es mester per que la senyoreta Elieoneta pugua gonyar aqueixa acció que li falta!

—¡No tengueu ansia d'això! deya Na Trec-a-trec. ¡Si Deu ho vol i Maria, prou que'l me faré meu an es Vey-Orquès, com som Trec-a-trec!

I e-hu va fer tenir ver an això Na Trec-a-trec, com veurem dissapte qui vé s'al-tre, per que dissapte qui vé, es es dissapte Sant, que no serà dia de contar rondayes.

(Seguirá.)

JORDI DES REGÓ

J ara escoltau

EN VERA-VEU

G.

Vida socialista

6. I N'Engels, p'es matx de 1890, escrivia: «Si es capitalismo arriba a esclatar es fadrinatge i es petit comerciant, farà una bona obra.»

Sembla que sis botons per mostra ja basten. Ara preguntam: ¿Que volen dir aquestes cites, aquestes manifestacions tan clares i tan criminals? Senzillament, que's nostros socialistes, per eser conseqüents, no s'haurien de queixar ni oposarse a sa *natural* evolució des capitalismo absorbent; per que, de lo contrari impedirien i impedeixen, contra tota lògica, s'utòpica venguda de s'Estat socialista. Que hu entenguen es socialistes, sogueus de s'*Obrero Balear*: tot lo que fassa olor de reforma social, de difusió de sa propietat, de millorament de classe, es contra es programa socialista, es contra sa lluyta de classes (arma des socialistes), es contra es vertader Socialisme, i sols es en favor des Cristianisme Social.

De manera que, una de dues: o s'*Obrero Balear*, dissapte passat, anava contrari an es Socialisme, o pensava en cristiá, pensava lo meteix, poc sa poc llá, que pensam es catòlics socials.

Mos agradaría que s'*Obrero Balear* se declarás per un estrem o s'altre d'aquest dilema.

H

Crisis social a Inglaterra

Es jornal mínim

Totes ses vagues hagudes fins avuy tenien un objecte ben concret i definit: minvar ses hores de feyna, pujar es jornal, admetre tal o cual condició an es contracte. Empero ara sembla que sa vaga minera d'Inglaterra ha proposada sa questió en termes ben generals i casi abstractes; ets obrers han volgut que se fixás es jornal mínim. Es sobre aquest qu'ha girat i girat i gira aqueis dies sa discussió entre es propietaris, ets obrers i Govern —¡aqueix Govern tan débil que per fer gracia a sa revolució, se posa es dogal an es coll i el posa an es propietaris!

Vegem lo que diu sa Sociologia catòlica sobre es jornal mínim.

¿Que's es jornal mínim? Induptablement no pot esser més que's salari absolutament necessari, de que parlava el gran Lleó XIII. Té tota sa justícia ab favor seu: per que, es clar, si aquest no hu es just, digaume ¿quin salari e-hu serà? En no esser que només vulguen dir just es salari irrisori, es *salari de fam!*

Es salari mínim el reclama sa ley natural, sa justícia natural. Sa rigurosa equidat i justícia vol sa perfecta

equivalencia objectiva entre lo donat i lo rebut, entre sa feyna i es seu valor; per lo tant s'obrer que, trebayant an es servici des propietari, gasta ses energis i sa vida, té dret a exigir una compensació que li permeti restablir ses forces i conservar sa vida; i aquesta deguda compensació es es salari mínim. Diguemho més clar. Es trebay té dos caràcters: un caràcter de personal i un caràcter de necessari. Com a *personal*, es trebay es tot de s'obrer; está ab so seu arbitri sa seua activitat; tota sa seua forsa-trebay es propietat seua i de ningú pus; per això pot dispondre d'ella així com vulga i contratarla pes preu que vulga, fins i tot de franc. Empero, diu Lleó XIII, no poreu, ni hem de perde de vista ni prezindir des caràcter necessari, inseparable, en la práctica, des primer; per que sa ley natural dicta que Deu establí que per aquest medi, pes trebay des seus braços, s'homo guanyás tot lo necessari a la vida; i com aquesta ley de justícia natural está part demunt ets obrers i es propietaris, com los domina, a ella s'han de subjectar uns i altres. De manera que may per may se pot sancionar i alabar i donar per ben fet qualsevol contracte, si sa cantidad fixada no basta per atendre totes ses necesidats de s'obrer sobri i honrat.

Es salari mínim sufficient es, idò, un principi de justícia. Si a sa máquina li donam tot lo que necessita per que, si pot conservarse vint anys en bon estat, no s'enveyesca an es quinze; si antigament es senyor cuydava de sa salut d'un esclau que considerava com a part important des seus bens, ¿per que ha de merèixer manco consideració que sa máquina i s'esclau es trebayador d'avuy en dia? S'obrer no's pot alliberar assutxuaxi de ses necesidats de sa vida, que son ses que l'obliguen an es trebay. Idò si no li paguen així com pertoca de manera que pugua cubrir ses necesidats més perentoris de sa vida, es evidencia gran que se comet injustícia.

Això es sa doctrina, sa teoria.

Pero ¿qué si la duym a la práctica? Ara que hu demanen es vaguistes inglesos—i també ets alemanys—¿es fácil sa seua aplicació? ¿es bo de fer dir an es propietaris: d'aquí endevant tal i tal jornal?

Per que es vaguistes d'Inglaterra solliciten aquesta escala de salaris: 9'25 francs a Yorkshire; 8'75 a Lancashire i Cheshire; Federació Central, 8'75 i 7'50; Derbyshire, 9'37 i 8'90; Nottingham, 9'35; Gales del Nort, 7'50; Leicestershire, 8'95; Derbyshire meridional, 8'10.—Per altra banda, dijous de sa setmana passada va esser aprovada sa ley des salari mínim an es Parlament inglés per 348 vots contra 225, ley que serà de funestes conseqüencies per tothom a Inglaterra.

Idò bé; aquesta ley, que encarrega sa fixació des salari a juntes mixtes a cada districte miner, ¿es de fácil aplicació? A uys clues se veu qu' está plena de dificultats grosses. Per una banda, en teoria, e-hu repetim, regoneixem sa justícia de sa petició, com a tal, des *Trade-Unionistes* inglesos; empero en la práctica, no la suscrivim i massa veym les dificultats i perills que durá i que manifesten desde es principi amb amargura justíssima es propietaris de la Gran Bretanya.

En primer lloc: es salari mínim, per que sia just, ha d'esser sa paga d'un esforç corresponent an aquell salari. An es propietari el poreu obligar coercitivament, es a dir, ab penes, a donar tot es jornal mínim: això hu regula sa ley recent des Govern inglés. Pero ¿com obligarem s'obrer, com conseguirem que fassa cada dia tota sa feyna que correspon an aquell salari? ¿quina garantia tindrà s'empre-

sari de que s'obrer farà tota aquella feyna? Això es dificultosíssim; i segons tenim entès, ja no se'n empatxa tant sa lley inglesa. Diu que s'empresari pot engegar, pot privar des trebay es trebayador malfener, que no entrega sa producció correlativa an es jornal,—malíssima, com deym, de determinar. Està bé; efectivament, aquesta es una solució legal des conflicte. Empero hem de tenir en compte que s'organissació socialista es destructora, intolerant, venjativa, revolucionaria, anarquista, que, per lo tant, no es gaire bona de contentar en la práctica. ¿Qué succeirà, idò? Noltros creym que's propietari se veurà obligat a pagar molts de jornals mínims sense que li fassen la feyna corresponent; creym també qu'aquesta desproporció injusta augmentarà de cada dia, per allò de que res desmoralisa tant i tan aviat es bon trebayador com veure que companys d'ofici, trebayant manco qu'ell, guanyen lo meiteix.

En segon lloc: s'implantació des salari minim durà com immediata conseqüència sa suspensió de moltes empreses industrials, perque no están preparades per aquest augment de gast, i ab això sa seua ruina. D'aquí vendrà s'augment de desocupats, de brasseos sense feyna: es dir, de families, no ja sense jornal minim, sino sense un miserable bocí de pa. Tal volta, i això es provable, aquest malestar serà transitori; pero, ja se sap, que lo transitori, en la vida social des pobles, sol durar molt de temps.

En tercer lloc: parlant ab sinceritat, sense mica de passió, creym que per moltes empreses mineres no es possible, econòmicament, concedir es salari minim: i això, per lo que diem ara en confirmació de lo que acabam de dir.—Segons ses meteixes estadístiques que tenen es vaguistes, ses Empreses han repartit dividendes actius pes valor mitx de 10 per 100 des capital i qualcuna ha arribat an es 60 per 100. Es sindicalistes treuen d'aquí per conseqüència que e-hi ha fonament per pujar es jornals. Pero, com están cegats per sa passió, no pensen una cosa: i es que, si es valor mitx des dividendes es de 10 per 100, i e-hi ha companyia qu'ha repartit es 60, no hi ha dupte que moltes altres no han arribat an es 10, i que n'hi haurà qu'haurán tengut un 48 per 100 de perdua, no ja de guany. ¿Com, idò, una companyia que hi pert es 48 per 100 o que sols e-hi guanya es 10 per 100 ha de poder sufrir aquest augment tant considerable de jornal?—Dirán que, mentres es jornal ha estat estacionari a ses mines ingleses per espay d'uns dotze anys, ses subsistencies han pujat de preu un 30 per 100: es ver; no's pot negar. Pero e-hi ha una altra cosa que dir, i es lo que ara anam a observar.

En quart lloc: es bo de comprendre que hi ha moltes coses, bones i necessaries, que no per això se poren posar de cop i bolet, ab una ocasió qualsevol, ab un moment; sino que s'ha de sobre endevinar es moment precis i oportú per implantarles; s'hi ha d'anar ab punts i ab bones; les han de preparar ab la vida tota des pobles, i més si son de sa trascendencia des jornal minim. Idò bé, aquesta millora,—més propià de sa Sociologia catòlica, que de ses doctrines revolucionaries,—donada sa trascendencia que té en tot lo mon, per anar bé, l'han de posar tots es patrons, en totes ses comarques d'una nació, en totes ses nacions d'un continent, en tota la terra; si no se fa això, sa ruina es segura, sa desigualtat de mercat es nacionalment funesta, sa competència es fraticida. Ademés es salari s'ha de fixar d'una manera acomodada an es preu des comestibles, de ses reudes de casa,

de ses robes, d'ets (articles de primera necessitat; i això varia moltíssim a Londres i a Barcelona, a Palma i a Capdepera.

En quint lloc: aquesta fixació de salari, tan variada com variades sien les comarques, s'ha de fer ab sa deguda prudència, ab sa justa imparcialitat, sense que s'afavoresca a una part en perjudici de s'altra. Empero ¿qui m'assegura que tal fixació serà conforme a prudència i a justícia? ¿qui m'assegura que no hi haurà excessos, coaccions i violencies? Precisa ment a Inglaterra, encara no han comensat, i ets obrers se mostren intranzigents, impenetrables, de manera que cualsevol jornal los fixin ses Juntas mixtes, si no es es que volen ells i es que ells impasen *velis nolis*, no l'acceptarán. De modo qu'ara ja se veuen inevitables es disturbis, ses coaccions morals i materials d'ets obrers.

En sisè lloc: s'implantació des salari minim es molt contraria an ets interessos de tothom, per una altra raó: perque ses actuals circumstancies que rodetjen tal implantació, son circumstancies de color de sanc, d'odi, d'anarquia, d'injustíssima revolució sindicalista; perque aquesta lley des salari minim, segons declaren es caporals socialistes d'Inglaterra, serà seguida de sa reclamació, més injusta encara, des salari máxim; durà per conseqüència que demà demanarán ets empleats de ferrocarrils i transports sa jornada de vuyt hores; durà per conseqüència que després des miners s'alsarán tots ets obrers de ses altres industries; durà per conseqüència qu'ets obrers ja no voldrán que ses questions industrials se resolguin per s'intervenció de s'Estat, ni qu'es salaris sien fixats per Juntas mixtes ni árbitres, sino p'es meteixos obrers de cada industria per medi de vagues generals de *simpatia* (!). Ab una paraula, es caos, sa ruina, s'anarquia més abominable, sa violència més inicua.

¿I això direu que son circumstancies favorables a s'implantació d'unalley, que posa en perill s'estat social, qu'aufeja es propietaris dexantlos fermats de mans i de peus en poder des sindicalisme revolucionari? Si, revolucionari, ni més ni pus: e-hu prenostiga *Es Sindicalista*, periodic radical anglès: «es moviment, diu, serà francament revolucionari en s'esperit i en so metode: revolucionari en s'esperit perque anirà de cap a s'abolició des sistema de salari... anirà de cap an es camvi de sa societat... en socialista. Revolucionari en so metode, perque se negarà s'obrer a admetre relacions ab sos empresaris, a fer amb ells convenis de durada, ni voluntaris ni obligats per sa lley i perque aprofitará tota ocasió per sa lluyta.»

¿Com se convertirà en perill i ruina i revolució, una aspiració justíssima, si Deu no hi posa remey!

I.

Picadura p'es socialisme

1.

Tirania Socialista

Es un cas de intranzigencia qu'aborrona.

A Bilbao s'altra setmana morí un tal Manuel González, qui tenia dos fiys, un catòlic i s'altre socialista. Es catòlic, vegent sa gravetat de sa malaltia, volia dur son pare a l'Hospital, per que fos més ben cuidat i rebés ets ausilis espirituals de d'Esglesia; empero es segon, es germá socialista, s'hi oposà barbarament, conseguint que son pare passàs a s'altre mon sense rebre es Sacraments.

¿Socialistes nostros! ¿trobau qu'es un pas de fer? ¿trobau qu'un fiy s'ha de conduir an son pare d'aquesta manera, sabent, com sabia, que son pare tenia ganes d'esser sacramentat? ¿Quin nom, quina execreació me-

reix un fiy que no concedeix a son part en l'hora derrera de sa vida, qu'es més sagrada, lo que sap que vol i demana?

Es més. ¿No sabeu que, per impedir que son pare fos sacramentat, un estol de socialistes, companys d'aquell fiy sense ánima, se posaren davant sa casa armats de garrots, vetlaren s'habitació de s'agonisant, i no deixaren acostarski ningú més qu'es fiy socialista? ¿I no sabeu que després de sa mort, aqueys socialistes demanaren an es Governador per acompanyar s'enterro civil an sa bandera desplegada?

Vaja, digau que hi trobau! ¿que está ben fet, he? Ja es segur. ¿No es ver que vos agrada morir i esser enterrats com a canets? ¿No es ver que voleu tenir sepultura deshonorosa, separada de totes ses altres, fora des cementeri?

Vaja, voltros qui en es número passat mos parlau d'intolerancia, de castració de sa voluntat, veyam que deys sobre aquest cas de tirania, que no es es primer, ni es segon, ni es que fa cent. ¿Vol fermos gracia de lo que hi diu de prim s'*Obretxo Balear*?

2.

el deys del Papa!

Parlam p'es socialistes de s'*Obrer Balear*.

Escoltau: ¿que no vos bastá sa fregada que vos pegá *En Revenjoli* disapte passat per la mala péssima que deyeu del Papa?

Idò, parau un poc més, que més ne mereixeu. ¿Deys que'l Papa té palau i automovil?—I En Frederic Engels, aquell intim amic de s'inventor des socialisme, En Carles Marx? ¿que no va deixar una fortuna de més de mitx milió? I En Singer ¿que no va morir milionari? I En Bebel, En Dietz, En Geck, En Vollmar, N'Aarons, ¿que no son tots milionaris o s'hi fan ben aprop? O no sabeu qu'En Vollmar es un ric *proletari* qui viu dins un senyorial castell, an molta servitut, amb automovils, an totes ses comoditats que son desitjables, dolses comoditats que son producte de sa suor des front des metexos obrers an-e qui predica sa rebelió contra es capitalisme! ¿No hu sabeu?

¿Deys que'l Papa té palau i automovil?—I es vostro Dr. Adler, d'Austria, ¿que no es milionari? I s'hollandès Domela Nieuwenhuis ¿que no hu es també? I En Jaurés ¿que no es propietari d'hermoses cases i senyorial palaus? que no se cobrá 120.000 francs de 12 conferencies, donades a América, pagades a 10.000 francs cada una? I En Siebknecht, com a modestíssim obrer, ¿que no se cobra cada any un jornal de 7.200 marcs, o sia més de 9.622 pesetes?

¿I encara parlau malament del Papa? De poques coses! Apedregau sa teulada d'altri, quant teniu sa vostra de vidre? ¿Qu'heu perdut es seny? Per amor de Deu, mirauvoshi una altra vegada en tirar pedres an es proisme, perque voltros no estau gens nets sobre es particular.

Sa Porta de Sta. Margalida

¿Sembla mentida lo que passa! Fa un més, que se comensá son enderrocamment, y no se sap qui desde'l comensament e-hu dirigi; com feya focca.... Es diaris han dit *tantes de mentes!* per encárrees.

Lo bo es que tothom sap la veritat; pero nigú va derrera que.... l'encausin, per haver fet llum.

Dins una ciutat (no diguem quina) de 60 mil ánimes s'ha pogut tirar baix una porta torretjada que havien

alsada es moros; y, cop en sec, amensava ruina imminent, segon dictamen facultatiu.

I es cap d'un més de ferhi barrobins, encara no han pogut deixar net el seu emplacament, havents'hi trebayat a la desesperada; tot per llevar es perill d'una desgracia.

Fins i tot tomaren una *lápida* de mármlol que commemorava l'entrada del Rey En Jaume, a dins ciutat; i el pilar posat, aposta per acreditar la *propiedad* de dita porta, ab l'escut d'armes d'Espanya y el de Mallorca.

Com tant meteix aquella entrada, comensada a restaurar per orde del Govern ja s'era convertida ab un gran lloc-comú públic, ¡fora porqueries!

I ara se pot disfrutar del *bon golpe* que dona es modern edifici *distribuidor d'aygos*, i de la gran boal o magetzem que ocupa la futura plassa, el Cap des carrer de St. Miquel.

I si volen alsar un monument an el Rey En Jaume... hu poren posar... allá ont fassi manco nosa. ¡Tantmeteix perilla que els meteixos que l'alsin, qualsevol dia'l tirin a baix!

Be's ver qu'els bons petricis, ara es desteixinen captant, i que *suau suau*, n'hi ha que neguen que ningú s'haja rigut de la feta; i no seria estrany que els més interessats en escriure s'història contemporanea de Mallorca, enviarien datos fidedignes i ben comprovans fins a Madrid; ja que sa *Comissió de Monuments* pot haverse equivocada....

També poden enviars'hi algunes pessas de cert Obrador per que's vegi si hi ha motiu per esclafir de riayes.

¡Llavo dirán que sa cultura de certs pobles no está a s'altura d'un *Puput!*

UN BARROBINER.

Secció local

Es dies que fa, an es parèixer, son bons; pero es vent de s'altra setmana aixugá sa terra fora mida. Pero ¿qui som noltros per dir si convé més que no fassa vent que no que'n fassa? Lo millor es pendrehu així com vé, sense oblidar may que'l Bon Jesús mos estima molt.

Es nostro Ajuntament ha acordat fer cotxos per durse'n es morts an es cementeri. La gent com que n'estiga satisfeta. Deu fassa que vaja bé. ¡Senhorabona a s'Ajuntament!

Ja se son acabats es sermons de corema. Ara falten es *Dotze* de demá i llavo es de Setmana Santa. Deu fassa qu'aqueys sien tan concorreguts com aquells i que tots fassen molt de fruyt.

S'Ajuntament hauria de pegar una uya-da a sa Plassa de Na Camel'la. ¿I no convendria sembrarhi pins? Consideram que serien ets arbres més indicats per tal plassa.